

Lesson Study als tool voor didactiekontwikkeling op school

researchED

12 januari 2019

Siebrich de Vries, s.de.vries@rug.nl

- › Hoe bekend met Lesson Study?
- › Doelen met Lesson Study
- › Realiteit van samenwerking in de school
- › Checklist invoering Lesson Study
- › Voorbeelden van uitvoering en organisatie
- › Afsluiting

Lesson Study is ...

een onderzoekscyclus met een bepaalde duur
in teams van circa 4 docenten
docentgestuurd
gericht op de eigen praktijk
systematisch
praktisch
intellectueel uitdagend
verbindt theorie en praktijk met elkaar
een proces van voortdurend leren en ontwikkelen

Lesson Study is een cyclus

**samenwerking
docenten
+ docenten &
leerlingen**

**maakt
denken
zichtbaar**

feedback

evaluatie

focus op betrokkenheid en vooruitgang van alle leerlingen

Onderzoeksles als basis

Een echte les met leerlingen die worden geobserveerd

De les is ontwikkeld door een samenwerkend team waarbij het denken en leren van leerlingen is voorspeld

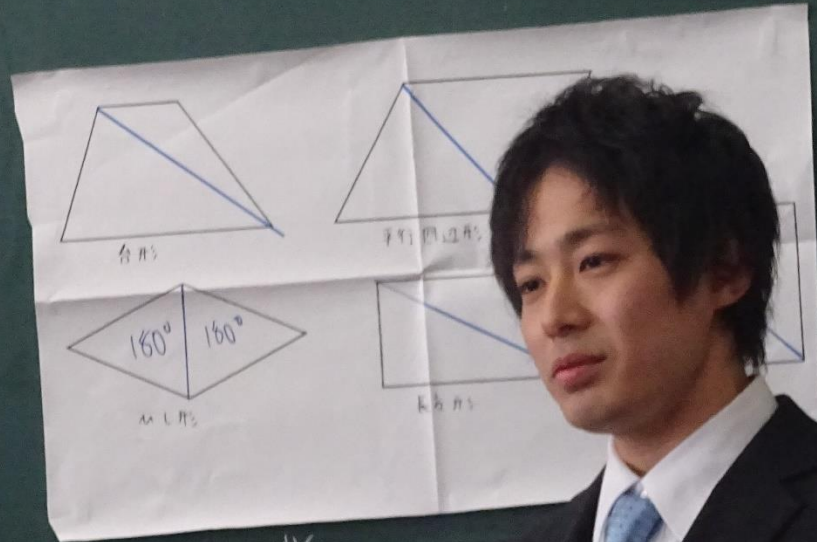
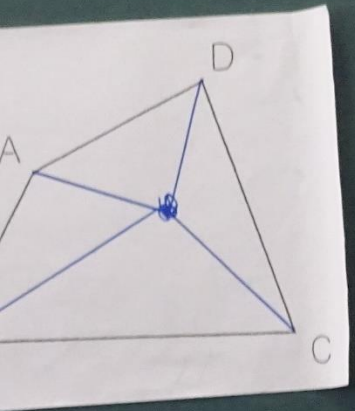
De les wordt door één docent van het team gegeven, de anderen observeren

De les brengt een doel of een visie op onderwijs 'tot leven'

Er ligt een onderzoeksvraag aan ten grondslag waarvoor data worden verzameld: interview, leerlingenwerk

De les wordt nabesproken door het team, bij voorkeur met externe deskundigen

11月21日

$360 - 360 = 360$
を4つ中心

式 $180 \times 2 =$
A. 360

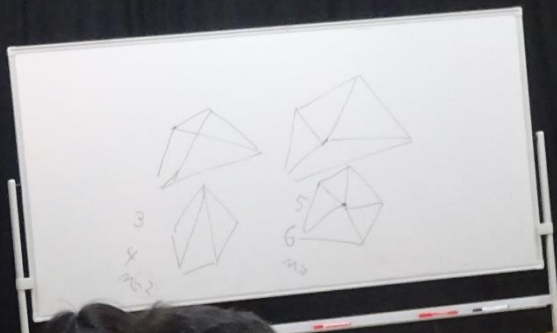
わがわかりました
~ができるように
なりました。

Verschillende vormen

- › Vakgericht
- › Vakoverstijgend

- › Schoolbreed
- › Schooloverstijgend

- › Met studenten van verschillende scholen
- › Student met de(el) sectie op school

Verschillende doelen

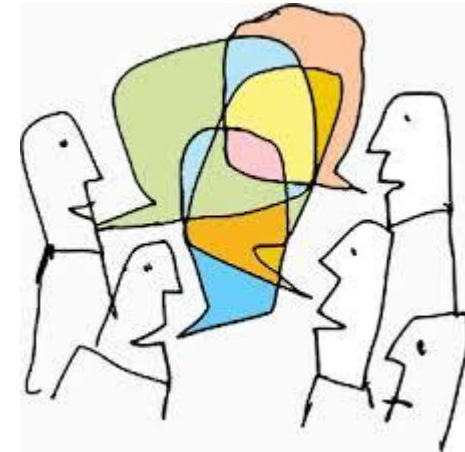
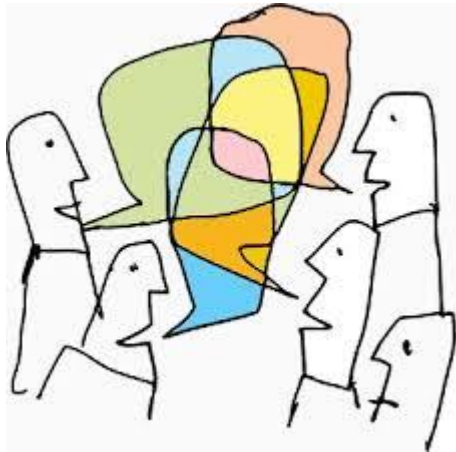
- › Opleiding en professionalisering van docenten (individueel niveau)
- › Onderwijsverbetering / -vernieuwing (schoolniveau)
- › *Improvement science: networked improvement communities* (Bryk et al, 2015): alle nieuwe kennis bij elkaar brengen (systeemniveau)

Theorie / wetenschap en praktijk werken hier samen

Lesson Study als instrument

om in een schoolbrede aanpak
de professionele dialoog en
samenwerking vorm te geven
gericht op schoolverbetering

Inhoud samenwerking

- › Didactische driehoek (docent, leerling, stof)
- › Vakdidactiek
- › Hoe álle leerlingen je vak leren of niet leren
- › Diversiteit leerlingen
- › Dagelijkse problemen van lesgeven
- › Vernieuwende didactieken

Probleem: school is vaak niet ingericht op...

Zie ook **Rapport Onderwijscoöperatie 'De Staat van de Leraar 2016'**:

- › Leerbereidheid groot (93%)
- › Leren van elkaar blijft achter (8%)

structuur en cultuur

Structuur: alles is ingericht op lesgeven...

- › roosters (eind van de dag, gezamenlijke tijd)
- › ruimtes (lokalen, weinig overlegruimtes)
- › voorzieningen (bibliotheek, toegang tot bronnen, etc. software)
- › overleg (vaak **veel** overleg dat weinig oplevert voor primaire taken)
- › veel administratie
- › hoge werkdruk

Cultuur: organisatie onderwijs dominant

- › onderwijs heeft prioriteit, is urgenter: gaat altijd voor...
- › onderwijs is relevanter
- › afgerekend op lesgeven
- › professionele ontwikkeling duurt te lang: lesgeven heeft een sneller ritme
- › jargon: leren, ontwikkeling, ...
- › gemeenschappelijke visie op...?

Leiderschap = organiseren van de samenwerking

Via gespreid leiderschap:

- › leiderschap niet als eigenschap van of handeling van slechts één persoon (de leider)
- › ontstaat in interacties tussen ‘leiders’ en ‘volgers’ in specifieke situaties
- › gespreid over diverse personen, rollen

Voorwaarden om met LS te starten

- › Enthousiaste schoolleiding
- › Gedeeld leiderschap / *teacher leaders* als *Lesson Study*-begeleiders
- › (Op weg naar) samenwerkingscultuur
- › Gemotiveerde docenten met lerende en onderzoekende houding
- › Schoolbreed (dwingend) doel (urgentie en visie)
- › Professionele ruimte van docenten
- › Randvoorwaarden: tijd en rooster
- › Procesbegeleiding die de LS-cyclus plant en bewaakt
- › Waar nodig externe input van een expert

Samengevat:

communiceren, leiderschap delen en ondersteunen

Checklist invoering eigen school

- Enthousiast management
- Gedeeld leiderschap / *teacher leaders* als *Lesson Study*-begeleiders
- (Op weg naar een) samenwerkingscultuur
- Gemotiveerde docenten met lerende en onderzoekende houding
- Schoolbreed (dwingend) doel (urgentie en visie)
- Professionele ruimte van docenten
- Structurele voorwaarden: tijd, rooster, hulpmiddelen
- Organiseren van begeleiding, deskundigen, bronnen

Invoeren via

- › Actieplan
- › Pilot doen en erover communiceren
- › Opschalen (verschillende uitvoerings- en organisatiemodellen)
- › Koppelen aan professionaliseringsprogramma school
- › Borgen

Verschillende uitvoeringsmodellen (1)

LS-periode van circa 6 weken met wekelijks overleg:

- › vijf weken voor de eerste lesuitvoering: oriënteren en doel bepalen;
- › vier weken voor de eerste lesuitvoering: leerlingendata bekijken, literatuur lezen, e.d.;
- › drie weken voor de eerste lesuitvoering: eerste opzet maken van onderzoeksles;
- › twee weken voor de eerste lesuitvoering: eerste opzet bijwerken;
- › één week voor de eerste lesuitvoering: opzet definitief maken;
- › onderzoeksles uitvoeren, nabespreken, en gedurende de week herzien;
- › één week erna: de herziene onderzoeksles uitvoeren;
- › twee weken erna: reflecteren op de hele cyclus en het proces afronden.

Verschillende uitvoeringsmodellen (2)

Overleg en uitvoering van onderzoeksles zijn geïntegreerd:

- › halve dag: overleggen over de focus van de *Lesson Study*, de voorbeeldleerlingen, en de eerste les ontwikkelen;
- › hele dag: de eerste les geven, interview leerlingen, nagesprek, en data verzamelen (ochtend) en revisie van de les en data vastleggen/verslag maken (middag);
- › hele dag: de tweede les geven, interview leerlingen, nagesprek, en data verzamelen (ochtend) en revisie van de les en data vastleggen/verslag maken (middag);
- › hele dag: de derde les geven, interview leerlingen, nagesprek, en data verzamelen (ochtend) en reflecteren op opbrengsten voor leerlingen en docenten, voorbereiden presentatie voor collega's (middag).

Verschillende uitvoeringsmodellen (3)

LS-cyclus gedurende 3 maanden van 13.15 – 16.30 uur:

28/1 : opstart, plannings- en ontwerpbijeenkomst 1

18/2: ontwerpbijeenkomst 2

25/2: les 1 + nabespreking

31/3: les 2+ nabespreking

14/4: reflectie op de resultaten

21/4: presentatie van de resultaten

Verschillende uitvoeringsmodellen (4)

Alternatieven voor herzien en opnieuw uitvoeren:

- › de eerste uitvoering en nabespreking vormen de basis om individueel de les te herzien en opnieuw uit te voeren;
- › de onderzoeksles wordt wel gezamenlijk herzien, maar de tweede uitvoering vindt plaats in de eigen lessituatie;
- › de herzieningen worden in een volgende *Lesson Study*-cyclus gebruikt;
- › de onderzoekles wordt direct na de uitvoering en de nabespreking herzien en de tweede uitvoering vindt het jaar erop plaats.

Verschillende organisatiemodellen (1)

Takahashi en McDougal, VS: *Collaborative Lesson Research (CLR)*

- › focus van CLR op onderwijsverbetering
- › elke docent lid van een *Lesson Study*-team
- › elk team voert jaarlijks één of twee cycli uit
- › docenten doorlopen met hun eigen team hele cyclus, en wonen van andere teams onderzoekslessen en nagesprekken bij.

Verschillende organisatiemodellen (2)

Saito, Zuidoost Azië: *Lesson Study for Learning Community (LSLC)*.

- › 15 jaar geleden ontwikkeld
- › ingevoerd op 1500 scholen voor po, 2000 scholen voor onderbouw vo, en 300 scholen voor bovenbouw vo
- › focus van LSLC op onderwijshervorming
- › LSLC benadrukt lesobservatie en nabespreking en minder de lesontwikkeling die individueel gebeurt en gericht is op de dagelijkse lessen en schoolcultuur
- › docenten observeren lessen en nabespreken 80 tot 100 keer per jaar (minstens één maal per twee weken)

Verschillende organisatiemodellen (3)

Ermeling & Graff-Ermeling (2016): *Teaching better*

Schoolleiding stuurt en ondersteunt, via:

- › triadisch model van Tharp en Gallimore (2000) als infrastructuur voor ondersteuning
  - docententeams van 3-7 personen, 1 uur per week
  - *Lesson Study*-begeleidersteam, 1 à 2 uur per maand
  - onderwijskundig ondersteuningsteam, 1 à 2 uur per week
- › ‘herorganisatie’ van al het werk
- › ondersteuning op maat van alle teams via een hulpmatrix
- › onderwijskundig teamlid schrijft mee met onderzoeksverslag docententeams

Verschillende organisatiemodellen (4)

Van der Meij College, vmbo Alkmaar, sinds schooljaar 2013-2014 *Lesson Study* schoolbreed. Model op deze school:

- › focus op onderwijsbehoeften leerlingen via ontwerpen gedifferentieerde lessen
- › in totaal 9 *Lesson Study*-teams; iedere docent lid van vakhomogeen *Lesson Study*-team; ieder team begeleid door externe procesbegeleider; alle teams komen om de 2 weken op zelfde moment bij elkaar
- › teams doorlopen 2 maal per jaar *Lesson Study*-cyclus met 6 bijeenkomsten waarvan 2 onderzoekslessen
- › centrale momenten: voorafgaand aan 1e *Lesson Study*-cyclus studiedag over centraal onderwerp; tussen de twee *Lesson Study*-cycli nog een studiedag; aan einde 2e *Lesson Study*-cyclus teams presenteren elkaar

Conclusie

- › op basis van hetzelfde concept van *Lesson Study* bestaan verschillende schoolbrede uitvoerings- en organisatiemodellen
- › er bestaat (nog) geen beste model
- › een model zal immers altijd moeten passen bij een school in een bepaalde cultuur, in een bepaalde context en met bepaalde mogelijkheden

Lesson Study niet ‘verdunnen’, maar:

- › Werken vanuit een eigen vraag uit de praktijk en gericht op een doel
- › Gebaseerd op data en publicaties
- › De ontwikkelde onderzoeksles met onderbouwing uitschrijven
- › De onderzoeksles *live* observeren gevolgd door nagesprek
- › Deelname van *knowledgeable others*
- › Delen van de resultaten

En ... gun het de tijd!

Lesson Study: een praktische gids voor het onderwijs

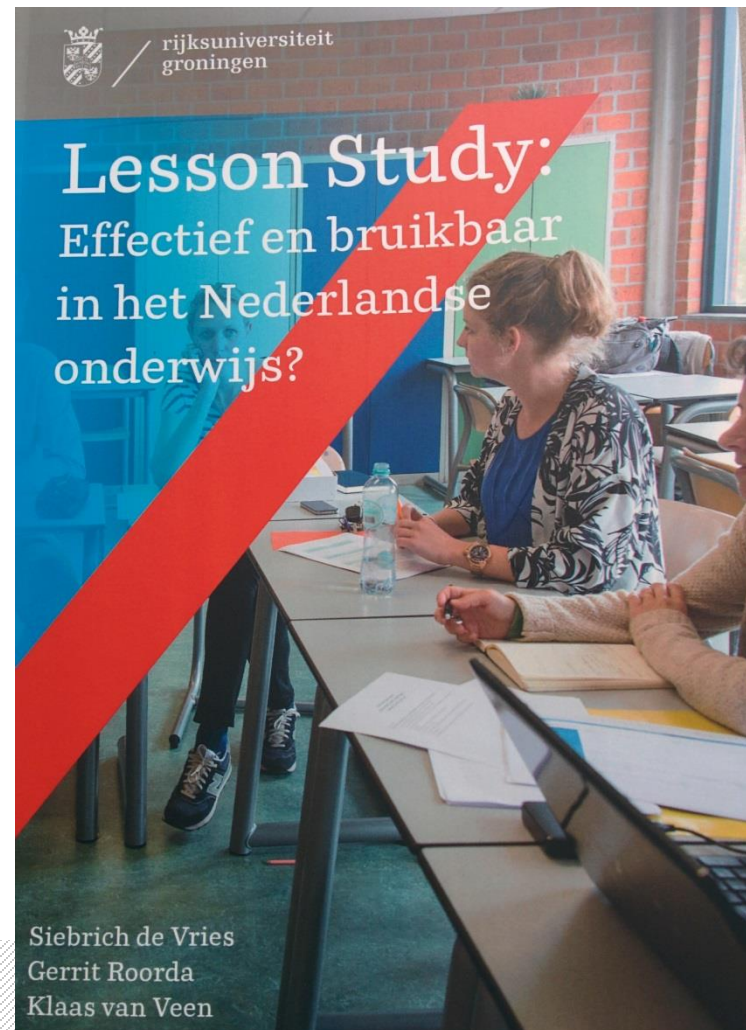
Siebrich de Vries
Nellie Verhoef
Sui Lin Goei

NRO case report

Te downloaden van:

[http://www.rug.nl/education/
lerarenopleiding/
professionalisering/
lesson-study](http://www.rug.nl/education/lerarenopleiding/professionalisering/lesson-study)

rijksuniversiteit
groningen

www.lessonstudyNL.nl

Lesson
Study

rijksuniversiteit
groningen

15-1-2019 | 38

AMSTERDAM ▶ 3-6 SEP ▶ 2019

Crafting Sustainable Pedagogies for Teaching and Learning

- › Didactief special, januari 2019
- › Inclusief poster

Bedankt voor uw aandacht

Contact

Siebrich de Vries
s.de.vries@rug.nl